

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio II. De secundo instanti Angelorum; peccato nimirum &
perseuerantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

uis circumstantias omnes incarnationis non cognouerint. Vnde dicit Apostolus hoc mysterium absconditum fuisse à saeculis in Deo, & per Ecclesiam innotuisse ipsis principibus, & potestatibus, sed hoc vt dixi est incertissimum.

Solutio
trium du-
bitationu.
Ad primam Resp. mihi videri probabilis, quod reuelatio mysteriorum ita facta est Angelis immediate à Deo, vt fuerit ipsis euidentem Deum hoc dicere, quia certum est omnes Angelos creatos fuisse simul, & eo instanti quo creati sunt habuisse Fidem, ergo fieri non potuit vt vnus proponeret reuelationem diuinam alteri Angelo. Constat autem ex tractatu de Fide, vt dixi, quod potest obscurà Fide credi reuelatio euidentem in attestante, quia illa semper est obscura in ratione puri testimonij, & vt sic credatur necessaria est motio pia in voluntate: Cognitio autem illa quae necessaria est ad piam illam motionem sine dubio est prior Fide, sed illa non est aliud, quam iudicium speculatum naturale, cum iudicio supernaturali practico, quod honestum sit credere hic & nunc: Hoc autem iudicium fit ex speciali motione Spiritus Sancti, & pertinet ad gratiam excitantem. Vnde patet responsio ad secundam. Ad tertiam autem satis dixi, Angelos cognouisse Christum in primo instanti, etiam si non cognouerint eum vt Redemptorem à peccato quod ipsi causassent, alioqui cognouissent futurum suum peccatum.

QVÆSTIO II.

De secundo instanti Angelorum, peccato scilicet, & perseverantia. S. Th. q. 63.

Sic creati Angeli omnes, in amicitia Dei & Sanctitatis, perfecti omnes in viis suis à die conditionis suae, tranierunt statim ad secundum instans, in quo aliqui exciderunt à gratia, reliqui steterunt in veritate, & in bono confirmati sunt. Quod totum vt explicem distinctè tria mihi video dicenda. Primò, an & quo modo Angeli potuerint peccare in secundo instanti. Secundò, quomodo peccauerint, seu quale fuerit eorum peccatum. Tertiò, an & quomodo boni Angeli perseverarint in gratia, & meritum confirmauerint.

SECTIO I.

An & quomodo Angeli peccare potuerint in secundo instanti.

Triplex
controu-
ersia.
Dari Angelos verè malos qui cum à Deo lux facti essent, & filij lucis, ipsi tamen facti sint tenebrae, denigrati supra carbones, pleni malitia & insipientia, Scriptura, Patres, Ethnici, Philosophi, quotidiana experientia probat, sed difficultas est, quomodo illi effecti à Deo boni discernere se ipsos potuerint ab iis qui permanserunt boni, & fieri nequissimi, qualis nimirum debuerit in ipsis praecedere defectus, vt fierent ex bonis pessimi. Primò enim quaeritur, vtum potuerit esse ille defectus in ipsa natura ex se mala, id est, vtum Angeli naturà suà mali sint, aut etiam esse possint. Secundò, vtum ille defectus esse potuerit in voluntate, quae fieri posset mala, id est, vtum potuerint Angeli esse naturà suà impeccabiles. Tertiò, vtum esse potuerit in intellectu, id est, vtum potuerit esse in illis ignorantia sufficiens ad peccandum.

S. I.

Vtrum Angeli ex sua natura fuerint, aut etiam esse potuerint determinati ad malum.

Sensus
questionis
Hæc est antiquissima & celeberrima controuersia de origine mali, tanta olim contentione

contra hæreticos, à sanctis Patribus disputata, quomodo scilicet causa quæ non sit mala, producere possit effectum malum, & fieri mala ex effectu suo, cum prius esset bona, nam Manichæi admittebant naturas malas à malo principio productas. Priscillianistæ negabant Diabolum productum esse, sed volebant illum esse à se malum & substantiam ipsius mali, quæ omnia fuscè, ac eleganter confutant Augustinus, Cyrillus, Theodoret. & alij relati à Suare lib. 7. cap. 2.

Non quaeritur autem nunc, vtum aliqua substantia possit esse absolute mala præcisè secundum se sublatà quacunque operatione, quia contra Marcionem Manichæos, & Priscillianistas certum est omnem substantiam eo ipso quod realis est esse bonam, cum bonitas sit passio entis inseparabilis, quia (esse) bonum est, difficultas igitur tantum esse potest, vtum aliqua natura respectiue possit esse mala, id est, per operationem, sicut calor est in se bonus, malus autem aqua, creatura ergo rationalis erit ex se intrinsecè mala, si determinata intrinsecè sit ad non operandum nisi malè, quamuis determinata non sit ad operandum hoc, aut illud malum.

Ratio dubitandi est primò, quia sicut voluntas diuina est perfectè libera, & habet obiectum vniuersalissimum, quamuis determinata sit ad nunquam operandum nisi bonè, ergo voluntas creata potest esse libera, quamuis determinata sit ad semper operandum malè, quia poterit operari malum hoc, aut illud.

Secundò, nulla est ratio cur appetitus noster sensitiuus & rationalis habeat maiorem inclinationem ad malum oppositum rationi, quam ad bonum, sit autem impossibilis natura omnino determinata ad malum illud rationi contrarium: vel etiam cur appetitus Angelicus non possit eo modo magis inclinari ad bonum proprium, quam ad bonum rationis, & diuinum.

Tertiò, recurrit vulgare argumentum veterum hæreticorum: effectus malus procedere non potest à causa quæ non sit mala, sicut sol non illuminat nisi sit lucidus; effectus enim continetur prius in sua causa, & nihil habet quod prius non fuerit in causa, sed voluntas Angeli producit effectus malos, ergo illa voluntas est in se mala.

Dico primò, Angeli neque sunt natura sua mali, neque possibilis est vlla substantia quæ sit ex se naturaliter mala.

Ratio est quia primò scriptura manifestè asserit, quod Deus vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Idem contra citatos hæreticos probant concilia, & Patres cum impugnant Marcionem & Manichæos, qui duo admittebant principia, vnum bonum, alterum malum, & sanè ratio est aperta, quia si daretur aliqua substantia ex se mala, illa esse non posset nisi à Deo, quem eo modo efficeret authorem mali, quod lumini rationis contrarium est. Deinde probatur etià euidenter impossibilitas talis alicuius naturæ determinatæ ad non operandum vnquam nisi malè: quia nulla voluntas potest amare malum vt malum, sed si aliqua voluntas determinata esset ad non operandum nisi malè, deberet amare malum formaliter vt malum, ergo nulla voluntas potest esse determinata ad non operandum nisi malè. Maiorem nemo potest negare: probatur minor, tunc voluntas amat malum formaliter vt malum, quando non mouetur formaliter per rationem boni delectabilis, quæ iuncta est malo morali, sed ista voluntas quæ determinata esset ad malum, non moueretur per ipsam rationem boni delectabilis, sed tantum per ipsum malum, quod probò, si hæc voluntas moueretur formaliter per rationem boni delectabilis, posset etiam amare bonum delectabile, etiam tunc quando illud non est contrarium rationi, nam vbi est ratio motiua voluntatis

Triplex
dubitatio.

Conclusio
negatiua.

luntatis ibi potest etiam esse actus voluntatis, sed per te ista voluntas non posset amare bonum delectabile, nisi quando illud esset iunctum malo, ergo non moueretur per rationem boni, sed per ipsum malum.

Altera conclusio.

Dico secundò, in Angelica voluntate nulla reperitur, neque reperiri potest maior inclinatio ad bonum oppositum bono honesto, quam ad ipsum bonum honestum. Ita S. Thom. art. 4. & cum ipso Suarez, Valques, alique communius, contra quosdam recentiores, qui hoc negant.

Probatio.

Ratio tamen est quia voluntas quæ respicit bonum vniuersale tanquam obiectum, non potest habere maiorem inclinationem ad bonum oppositum suæ naturæ, quam ad bonum consentaneum suæ naturæ, sed voluntas Angeli respicit vniuersale bonum, ut obiectum, ergo non potest habere maiorem inclinationem ad bonum oppositum bono honesto, quam ad bonum honestum: nam honestum est illud bonum quod est conueniens naturæ rationali ut sic. Fateor ergo voluntatem Angeli posse habere imò habere aliquam inclinationem naturalem ad bonum oppositum bono honesto, nam & propriæ excellentiæ, ac honoris habet inclinationem, quem etiam appetiuit inordinatè, cum enim respiciat omne bonum, neque sit sua regula, bonum etiam appetit rationi contrarium, sed semper inclinatio naturalis ad bonum honestum maior est in Angelo, quam inclinatio ad bonum rationi contrarium: contra quam in appetitu nostro sensitiuo euenit, cuius naturalis inclinatio ad bonum rationi oppositum, maior est, quam inclinatio ad bonum honestum, quia non est appetitus vniuersalis; sed est appetitus naturæ sensitiuæ, cui non est conueniens ut sit bonum honestum, ideòque maiorem non potest habere inclinationem ad bonum honestum, quam ad bonum contrarium.

Solutio dubitationum.

Ad primam Resp. rectè probati hoc argumento, quod voluntas posset esse libera, quamuis esset determinata ad non operandum nisi malè. Sed alio argumento probatum est hoc implicare, quia scilicet Deus causa esset mali, & quia illa voluntas ferri deberet in malum sub ratione mali: hoc autem non sequitur ex eo quod Dei voluntas determinata sit ad non operandum nisi benè.

Ad secundam Resp. discrimen allatum esse appetitus Angelici, & appetitus nostri sensitiui; appetitus Angelicus respicit omne bonum cum sit potentia vniuersalissima, ideò magis respicit bonum quod est conforme naturæ suæ, quam bonum quod est illi contrarium, appetitus autem sensitiuus non respicit nisi bonum sensibile, quod est sæpè oppositum rationi, ideò non est mirum quod magis inclinatur ad bonum sensibile, quam ad bonum rationis, quod non pertinet ad obiectum eius.

Ad tertiam Respondeo, ut nuper dicebam, voluntatem quidem Angeli, non esse actu malam in se ipsa, sed tantum potentiâ, quia potest fieri mala: effectus malus aut bonus potest prodire à causa quæ non est actu bona, vel mala; per illum enim effectum denominatur mala, vel bona, sed non potest prodire à causa quæ non sit saltem potentia, & virtualiter mala; nam hoc ipso quod potentialiter est mala, potest facere malum.

S. II.

Vtrum Angeli ex natura sua fuerint aut etiam esse potuerint determinati ad bonum. Art. 1.

Dixi nullum Angelum esse potuisse naturâ suâ determinatum ad malum, sed potuisse non peccare, nunc videndum est, vtrum naturâ suâ fuerit, vel esse potuerit determinatus ad bonum, atque adeò esse

se impeccabilis; est enim celebris inter Theologos difficultas, an sit possibilis creatura prorsus impeccabilis, quæ nimirum determinata sit ad non operandum vnquam nisi benè.

Ratio dubitandi primò est, quia ex libertate Angeli, aut vllius alterius creaturæ rationalis nullo modo probari potest, quod illa sit peccabilis, nam Christus veram habuit libertatem, & tamen fuit impeccabilis, ergo possibilis est creatura libera quæ possit agere vel non agere, non tamen malè agere; humanitas enim Christi est creatura & tamen non potest peccare.

Secundò, aggregatum ex homine, & visione beata, est aliquid creatum liberum, & tamen incapax est peccati, ergo impeccabilitas potest stare cum libertate purè creata.

Tertiò, Deus potest facere creaturam, quæ habeat totam perfectionem animæ habentis gratiam habitalem; sed illa creatura nullo modo posset peccare, quia sicut peccatum stare non potest cum gratia, sic neque stare posset cum creatura quæ haberet perfectionem gratiæ, ergo est possibilis creatura quæ sit impeccabilis.

Dico tertiò, implicat dari Angelum aut aliam etiam creaturam quæ sit ex natura sua impeccabilis. Ita communiter Theologi docent cum S. Thom. hic & Scotto, contra Ochamum, Maiorem, Gabrielem, quibus accessere nuper quidam recentiores negantes ostendi hanc implicantiam.

Primò, tamen ea sine dubio Sanctorum Patrum mens est August. v. gr. lib. 6. Ciuit. cap. 6. *Aut omnem creaturam esse veribilem & peccare posse, quia est ex nihilo*, sed nulla est creatura possibilis quæ non sit ex nihilo & veribilis, ergo ex mente Augustini nulla est possibilis creatura quæ non sit peccabilis. Ambrosius lib. 2. de Fide ait: *Deum sicut solus est immortalis, ita solum etiam esse impeccabilem*, Et Hieronym. epist. 146. dicit: *Nullam esse creaturam quæ selecti non possit ad malum, quia liberi arbitrii est: ex mente igitur Hieronymi.*

Secundò argumentari licet: omnis creatura intellectualis libera est, sed nulla creatura libera esse potest impeccabilis, ergo nulla creatura intellectualis esse potest impeccabilis. Maiorem suppono ex Philosophia, quia omnis intellectus creatus potest in quolibet obiecto indifferenti considerare rationem boni & mali: ergo indifferens etiam est per appetitum ut amet vel odio habeat: nam ubi est indifferens propositio obiecti debet etiam esse libertas ad illud amandum, vel non amandum: Minor autem probatur sic, illa creatura est peccabilis quæ potest considerare intensissimè omnia obiecta quibus allicitur ad peccatum, & remisè considerare, aut etiam nullo modo considerare illa motiua quibus abstrahitur à peccato, quia cum non sit sua intellectio & actus purus, potest aliquando perfectius, aliquando imperfectius considerare obiecta, ergo nulla est possibilis creatura libera, quæ non possit peccare.

Confirmatur, quia visio beata nulli puræ creaturæ potest esse debita naturaliter ut probabam aliàs, ergo nulla creatura ex sua natura, potest esse impeccabilis, probatur consequentia, omnis intellectus qui non videt Deum, liberè potest amplecti bonum aut ab eo auerti, quia solum summum bonum tollit indifferentiâ ad amorem sui, sed si liberè possit amplecti bonum aut ab eo auerti, potest peccare, ergo nulla est pura creatura quæ peccare non possit si Deum non videat. Et hæc est ratio sancti Thomæ allata olim, quæ probat assertionem propositam ex eo quod nulla sit possibilis creatura quæ sit sua regula, vel quæ necessariò

Triplex dubitatio.

Conclusio negatiua.

Prima probatio.

Secunda probatio.

Confirmatio.

De perfectione supernaturali Angelorum. 257

necessariū sit coniuncta cum sua regula, quia si non est sua intellectio, vel si non videat clarē Deum potest habere inconsiderationem atque ita peccare.

Solutio
trium du-
bitationū.

Ad primam Resp. esse magnam disparitatem inter Christum & puram creaturam, quia Christus propter gubernationem Verbi, & sanctitatem substantialem infinitam, repugnantiam cum peccato habuit, neque potuit habere inconsiderationem.

Ad secundam, Resp. disparitatem etiam esse inter beatum qui videt Deum, & eum qui non videt; visio enim Dei tollit omnem inconsiderationem sufficientem ad peccatum, Deus videlicet in ea proponitur ut summē amabilis: prater eam autem visionem nulla cognitio sufficiens esse potest ad tollendam libertatem peccati; quando enim non cognoscitur perfectē summum bonum, poterit voluntas ab eo auerti, implicat autem ut vlla creatura cognoscat intuituē summum bonum naturaliter. Farcior itaque aggregatum ex homine, & ex visione beata esse aliquid creatum liberum, sed nego illud esse aliquid pure naturale: dixi autem nullam esse substantiam quæ possit esse naturaliter impeccabilis, quia nulla est quæ non possit habere inconsiderationem.

Ad tertiam Respondeo esse impossibilem creaturam cui Deus communicet naturaliter totam perfectionem quam habet aggregatum ex anima & gratia habituali, cum qua stare non potest. Ratio est, quia illi creaturæ naturaliter esset debita visio beata, quod esse impossibile satis est ostensum in tractatu de Deo, ubi etiam solutum est argumentum Molinæ, quo probabat esse possibilem creaturam cui sit debita visio beata, ex eo quod aggregatum ex intellectu & lumine gloriæ sit aliquid finitum, hoc (inquam) solutum est, quia quolibet finito potest dari maius in eodem genere, non potest dari maius in aliquo genere inferiori, verbi gratiā, implicat musca quæ sit perfectior quā homo.

§. III.

An & quomodo in intellectu Angeli necessarius fuerit defectus ut possit peccare.

Dixi de natura, & de voluntate, nunc de intellectu disputari solet prima secundæ qualis in eo ad peccatum requiratur ignorantia, quod obiter hic etiam quarto de Angelo: primò, vtrum sine aliquo defectu cognitionis potuerit peccare. Secundo, vtrum de facto etiam cum peccauit habuerit aliquem huiusmodi defectum.

Triplicem
dubitatio.

Ratio dubit. primò est, quia Scriptura, Patres, & ipse Philosophus docent eum omnem qui peccat esse ignorantē, ergo nullus est peccator homo, vel Angelus, in cuius intellectu non sit aliquis defectus cognitionis.

Secundò, absurdum est dicere peccatorem esse perfectē prudentem, sed si Angelus peccans nullum in intellectu habeat defectum positium aut priuatiuum poterit esse perfectē prudens, quando peccat, ergo necesse est ut in eius intellectu sit aliquis defectus.

Tertiò, implicat ut voluntas actu se determinet ad eligendum malum, quin habeat intellectus iudicium practicum, quo dicat hoc mihi faciendum, & eligendum est, hoc iudicium practicum est falsum & erroneum, ergo voluntas peccare non potest sine defectu aliquo etiam positio intellectionis.

Conclusio
negatiua.

Dico quartò, nullus in intellectu Angeli physicè requiritur defectus speculatiuus aut practicus ut peccare possit: quamvis moraliter certum sit neminem vnquam peccare sine aliquo defectu priuatiuo intellectus, id est sine inconsideratione alicuius motiui, quod si attentè perpenderet nullo modo peccaret. Ita fusè probabam prima secundæ cum Scoto, Gabriele, Molina, & aliis, nunc priusquam probetur.

Tom. I.

Obserua primò, duplex genus defectus in quolibet intellectu reperiri posse primus vocatur defectus intellectus speculatiui, alter defectus intellectus practici. Defectus intellectus speculatiui est defectus in cognitione absolute sumptis: defectus intellectus practici, est defectus in cognitione, propterea illa precipit operationem. In intellectu speculatiuo esse potest triplex defectus, primus est error positius, seu iudicium falsum & difforme obiecto; secundus priuatiuus, ignorantia scilicet quæ carentia est scientiæ habitualis: Tertius est etiam priuatiuus carentia scientiæ actualis, & considerationis alicuius rei quæ habitualiter scitur. In intellectu practico potest esse duplex defectus. Primus positius, est iudicium practicum prauum, quo scilicet dico mihi esse hic & nunc eligendum hoc obiectum prauum. Secundus priuatiuus, carentia iudicii practici recti, quo scilicet dicam mihi non est nunc amandum obiectum hoc delectabile.

Defectus
intellectus
speculatiui cum
practici.

Obserua secundò, nullum esse Theologum qui requirat necessariò ad peccatum errorem aliquem positium speculatiuum, quia nemo peccare posset, quin esset Hæreticus: neque ignorantiam habitualement, quia hoc repugnaret experientia, difficultas igitur solum esse potest de inconsideratione, & de defectibus intellectus practici. Primò enim Thomistæ volunt reperiri in quolibet peccante actualement inconsiderationem non principij alicuius vniuersalis, sed tantum principij particularis, cum cuius scientia repugnare dicunt peccatum: potest videlicet incontinens habere cognitionem hanc vniuersalem fornicatio turpis est & fugienda, sed non subsumet neque sibi applicabit hoc principium in particulari: omnis enim peccans (inquiunt) duo habet principia in intellectu, alterum rationis fornicatio est mala, alterum passionis voluptas est amabilis, in primo non absoluit syllogismum, nec concludit vitandam esse fornicationem in secundo absoluit, & concludit sibi esse fornicandum. Vult igitur hæc sententia semper requiri ad peccatum inconsiderationem particularem non vniuersalem. Secundò, Vasques aliter inconsiderationem hanc ad peccatum necessariam explicat, nam necesse putat esse ad hoc, ut aliquis peccet, ut quicumque peccat, consideret intensius bonum delectabile, remissius autem consideret obiectum honestum; sic enim erit in quolibet peccante carentia considerationis, quæ representet intensius bonitatem honestam, quā bonitatem delectabilem, nam si bonum honestum consideraret intensius quā bonum delectabile, nunquam voluntas posset peccare: Tertio, Valentia post Aureolum & paucos alios recurrit ad errorem practicum tum positium, tum negatiuum; oportet enim ut qui peccat habeat hoc iudicium voluntati prælucens, hoc mihi faciendum nunc est, careatque iudicio practico recto, hoc mihi nunc est omittendum. Quarto, Suares ferè assentitur Valentia, nam fatetur requiri ad peccatum, iudicium erroneum in motibus, quia requiritur iudicium prælucens electioni malæ, quod est exigere iudicium practicum erroneum. His positis.

Varia sententia.

Prima pars negat defectum vllum physicè necessariū esse ut aliquis peccet, probatur quia, posita quacunque consideratione intellectus quæ non sit visio beatifica, manet voluntas indifferens ad agendum, vel non agendum, quia nulla consideratio (ut sæpe dixi) tollere potest libertatem quæ non proponit intuituē summum bonum, ergo posita quacunque consideratione intellectus voluntas potest peccare. Deinde voluntas potest liberè elicere actum amoris præceptum sine vilo defectu in intellectu, ergo potest etiam sine vilo defectu omittere amorem, & peccare illum omittendo. Consequentia patet, quia si non potest liberè omittere amorem, ergo liberè non amat. Anteece ens

Probatio
primæ par-
tis.

K k videtur

videtur etiam manifestum, quia nemo dixerit illum qui bene agit esse necessario ignorantem: nam verbi gratia, ille qui generose resistit tentationi violentæ, non necessario est tunc imprudens, sed ille tunc succumbere potest tentationi, & peccare, ergo sine vlla ignorantia potest aliquis peccare.

Et hoc argumento refutantur primò Thomistæ, requirentes inconsiderationem principii alicuius particularis, nam stante consideratione illà principij particularis adhuc voluntas manet indifferens ad peccandum, vel non peccandum. Et sanè docet experientia multos peccare cum actuali conscientia remorsu; & actu iudicantes esse turpe id quod faciunt. Secundo, reicitur Vasques exigens considerationem illam fortio rem boni delectabilis, quia etiam posita illà consideratione boni honesti fortiori, adhuc voluntas esset indifferens, ad non eligendum bonum honestum intensius consideratum. Tertiò, reicitur Valentia & Suares requirentes defectum in iudicio practico, quia stante quocunque iudicio practico voluntas est adhuc indifferens, alioqui tollitur libertas per illud iudiciũ, quod etiam nullo modo necessariũ est vt voluntas operetur vt prima secundæ fusiũs probabitur, alioqui enim nemo peccaret, quin esset Hæreticus, diceret enim v.g. bonũ mihi nũc est furari. Neque satis est quod dicat ex suppositione quod velim peccare bonum mihi nũc est furari: hoc enim non est iudicium erroneum, sed est iudicium omnino verum. Non requiritur ergo vllum iudicium practicum erroneum, vt aliquis peccet, imò nec requiritur iudicium practicum quod præcedat actum voluntatis, quia intellectus per actum voluntatis determinatur ad hoc iudicium, non potest autem dari iudicium practicum ante actum illum voluntatis, ergo voluntas potest se ipsam determinare posito iudicio speculationis de amabilitate ipsius obiecti, quamvis posito actu voluntatis ante operationem externam, necessario præcedat imperium intimans potentiis decretum voluntatis.

Secundæ
partis pro-
batio.

Secunda pars asserens esse impossibile moraliter vt Angelus aut homo peccet sine defectu aliquo considerationis: probatur omnibus illis argumentis quibus Thomistæ, Valentia, Vasques probant suas sententias. Hoc enim vnum probant Scripturæ dum inconsideratiæ humanæ tribuunt omnia quæ in mundo sunt peccata, *Errant omnes qui operantur iniquitatem: desolatione desolata omnis terra, quia non est qui recogitet corde: Errauimus à via veritatis, lumen intelligentie non illuxit nobis.* Probant etiam Patres sapè asserentes cum Augustino neminem obdurari, quin excaceretur. Denique probatur, quia nullum est peccatum quod Deus impedire non possit immittendo peccatori cogitationem aliquam congruam, per quam proponeretur aliquod motiuum, quo voluntas retraheretur à peccato, quamvis semper posset peccare, ergo quoties committitur peccatum: reperitur in peccatore inconsideratio motiui, per quod peccator retraheretur à peccato.

Solutio
etrium du-
bitationũ.

Ad primam Resp. Scripturam & Patres & Philosophum de hac solum impotentia morali debere intelligi, non autem de impotentia physica.

Ad secundam Resp. prudentiam perfectam duo dicere, rectum intellectus iudicium, & electionem bonam in voluntate, quæ ita sequatur tale iudicium vt sit veluti conclusio syllogismi, vt ait Philosophus, potest perfecta prudentia quatenus est iudicium intellectus, Physicè loquendo esse in peccatore, non potest esse quatenus est electio sequens tale iudicium.

Ad tertiam satis dictum est quomodo ad electionem requiratur iudicium practicum erroneum, imò nec iudicium practicum.

SECTIO II.

Quomodo de facto Angeli peccauerint.

S. Thom. art. 3.

Certum est primò, potuisse quidem aliis innum-
Cris modis peccare Angelos quàm superbiam, vel inuidiã tamen videtur contrarium dicere S. Thom. art. 2. sed nihilominus tamen primum saltem peccatum primi Angeli fuisse propriissimam superbiam. Primò enim, quod peccare potuerit aliis pluribus modis purus spiritus vix locum video dubitandi; potuit enim peccare peccato inobedientiæ, iræ, odij diuini, infidelitatis, iniustitiæ. Nam eorum omnium capax esse potuit substantia expers corporis: tamen fateor peccata superbiam, ac inuidiæ multò facilius committi ab huiusmodi spiritu potuisse, quàm aliud quodlibet peccatum, quia eorum obiecta sunt purè spiritusalia, per primam enim appetitur propria excellentia, per secundam odio habetur, & impeditur felicitas aliena, quæ duo faciliè spiritui perfectissimo conuenire possunt. Vnde secundo, dixi, superbiam veram & propriam fuisse primum illud peccatum quo commissio Lucifer cecidit in æternam noctem. Ita enim ex Scripturis, & communi consensu Patrum tam constanter Theologi omnes asserunt, vt comperta res sit ac prorsus indubitata vt rectè docent Suares lib. 7. c. 8. Vasques disp. 232. Petauus lib. 3. cap. 2. Notum est illud Isaiæ cap. 14. *Quomodo cecidisti de celo Lucifer qui mane oriebaris, qui dicebas in corde tuo, in celum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, &c.* Et alterum illud Ezech. cap. 28. *Tu signaculum similitudinis, tu Cherub extentus, inuenta est iniquitas in te, eleuatum est cor tuum in decore tuo.* Quæ duo testimonia licet intelligantur ad litteram primum de Rege Babylonico, alterum de Rege Tyrio, tamen communiter Patres omnes explicant indubitanter de Principe Dæmonum, eumque sensum vulgò interpretes asserunt fuisse præcipue intentum à Spiritu Sancto. Idem etiam colligitur ex Iob 41. vbi appellatur Lucifer, *Princeps inter omnes filios superbiam, & Lucæ 10. volens Christus superbiam compescere discipulorum, Videbam (inquit) Satbanam quasi fulgur de celo cadentẽ.* Certum igitur esse debet primi Angeli primum peccatum fuisse complacentiam illam in proprio decore ac perfectionibus tum naturæ, tum gratiæ, vnde postea incidit in appetitum inordinatum excellentiæ quæ vera superbia est. In qua etiam dicitur Tobie 4. quod *initium sumpsit omnis perditio. Primus omnium Lucifer* (inquit Nazianzenus) *sublime elatus, perdidit splendorem, & cecidit huc inhonorus.*

Potuerunt
Angeli ali-
ter peccare
quàm su-
perbia.

Vere pec-
cauit su-
perbia.

Certum est secundo, quod conuincuntur falsitatis omnes illæ sententiæ quæ statuunt aliquod aliud fuisse peccatum Luciferi quàm superbiam. Primò enim, falsà pro certo est sententia illa, in quam inclinare visi sunt aliqui Patres quod peccatum Angelorum fuit luxuria cum filiabus hominum, quæ diluuiò causam dederit. Cum enim orbi huic administrando præpositi essent à Deo (inquiunt Patres statim referendi) pulchra capti specie mulierum, stupri cum iis consuetudinem habuerint, & eos esse Filios Dei qui videntes filias hominum quod essent pulchræ genuerunt ex eis gigantes: ita enim præter Philonem & Iosèphum, docuerunt Iustinus Martyr, Athanasius, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyprianus, Eusebius. Sed eam tamen meritò fabulam appellat Chrysostomus, & alij Patres, & ex dictis constare potest. Secundo reicitur etiam, sententia illa Scoti qui mauult peccatum Luciferi appellare spirituales quandam luxuriam; sic enim statuit triplicem in peccato Luciferi debere poni quasi gradum,

Refellitur
triplex ex-
plicatio de
peccato
Luciferi.

gradum, primum putat esse inordinatum amorem erga se ipsum, nimiam videlicet complacentiam in sua perfectione, secundum ex priori quasi dimanantem, ponit inordinatum amorem suae beatitudinis tanquam debitae huic tantae pulchritudini unde tertio incidit in superbiam quam excolli voluit supra ceteros: primum ergo illum amorem inordinatum vocat Scotus luxuriam, & hoc putat primum fuisse peccatum primi Angeli: sed tamen ab hac complacentia fatear cepisse hanc ruinam ut prius dixi, principium tamen illa fuit superbiae alioqui si separaretur ab appetitu inordinato excellentiae, vix explicari potest quomodo illa fuerit peccatum, quia potest cuilibet valde licite placere sua pulchritudo. Adde quod falso diceretur apud Tobiam citato loco, *Quod in superbia initium sumpsit omnis perditio*. Superbia vero est appetitus excellendi, seu emnendi supra ceteros: *Elevatum est cor tuum in decore tuo*. Tertio, refellitur altera illa plurium etiam, Patrum sententia, quae ponit Luciferum solam invidia peccasse, quod dicere videntur Irenaeus, Methodius, Epiphanius, Nyssenus: sed illi benigne sunt explicandi quod loquuti non fuerunt de omnium primo peccato, sed de illo quod ortum ex primo habuit, quod paucis complexus est sanctus Leo, *Primum* (inquit) *superbus ut caderet, deinde invidus ut noceret*.

His positis obscurissimum est invenire quomodo Lucifer proprio inebriatus decore commiserit peccatum illud gravissimum superbiae, quia est difficillimum dicere primo quanam fuerit excellentia illa quam Lucifer experit, seu quodnam fuerit obiectum superbiae quam peccavit Lucifer. Secundum, quodnam fuerit peccatum aliorum Angelorum. Tertio, quanam fuerint horum peccatorum praecipuae circumstantiae.

§. I.

Quanam fuerit excellentia quam inordinatè primus appetiuit Angelus.

Conditio-
nes neces-
sariae.

Ratio dubitandi tota est quia si peccavit primo Lucifer peccato superbiae, dici debet quod inordinatè appetiuit aliquam excellentiam, sed illa vix assignari poterit: quia haec excellentia ut sit obiectum tanti huius peccati debet habere tria. Primum, ut illa non potuerit appeti sine gravissimo peccato, propter quod scilicet statim vindex Deus rebellem in baratrum expulerit, & igneo carcere in aeternum clauserit. Secundum, ut illa excellentia sine crassissimo errore intellectus ab Angelo appeti serio potuerit: nam perfectissimo spiritui vix error ille tribui potest, quem stolidissimus etiam inter homines vix admitteret. Tertio, debuit illa etiam excellentia talis esse, ut apta videretur ad trahendos alios Angelos in partem criminis atrocissimi. Sed haec tria reperire difficillimum est in vlla excellentia quam appetere Lucifer potuerit.

Aequalitas
cum Deo.

Primum enim, communissima multorum sententia est, quod obiectum huius superbiae fuit similitudo quadam & aequalitas cum Deo, quia dicitur apud Isaiam: *Similis ero altissimo* quod etiam dicere videntur Nazianzenus, Ambrosius, Augustinus. Sed hoc difficillimum tamen est, quia aequalitas illa & similitudo cum Deo, ita est manifestè impossibilis, ut eam appetere nemo possit nisi sit stultissimus. Quomodo ergo fingere sibi hoc somnium potuisset Angelus, quod in hominem mediocri praedictum prudentia cadere nullo modo potest? Adde quod nec eo modo poterat reliquos Angelos in societatem turpissimi criminis allicere, nisi velis tantam etiam hanc turbam ad huiusmodi aequalitatem aspirare tuto potuisse.

Beatitudo
naturalis.

Secundum, alij cum Scoto volunt superbiam hanc fuisse nimium appetitum naturalis beatitudinis: sed

Tom. I.

hoc non fuisset peccatum superbiae, & illa beatitudo etiam secundum rectam rationem potest appeti, ostendendum itaque restat in quo sita esse potuerit haec tanta inordinatio. Non enim placere potest quod ait Vasques sitam in eo fuisse hanc inordinationem, quod contentus voluerit esse naturali hac beatitudine, despiciens alteram illam beatitudinem supernaturalem, ad quam obtinendam dolebat se admissum statim non esse. Sed hoc peccatum pusillanimitas appellari debuerat non superbia, quomodo enim excellentiam expetiisset si manere potius elegit in infimo illo gradu beatitudinis? vel etiam quomodo sine magno errore intellectus potuit apprehendere naturalem illam beatitudinem ut sufficientem ad faciendum appetitum, & praeter illa contemnere beatitudinem supernaturalem quam sciret esse incomparabiliter praestantior? Imò saepe Patres docent superbiam Luciferi fuisse appetitum rei alicuius quam non habebat. Vnde prima mali labe non potuit esse appetitus ille beatitudinis, quamvis etiam ille potuerit sequi primum peccatum Angeli, iam in rabiem acti & Deo rebellis per superbiam cuius hic obiectum quaerimus.

Tertio sanctus Thomas & cum eo Granadus, Pe-
fantius, Suares, Vasques, Atrubal. Volunt super-
biam illam fuisse appetitum inordinatum beatitudi-
nis supernaturalis: sed difficultas statim apparet quo-
modo inordinatus esse potuerit appetitus ille quem
de se honestissimum esse constat. Aliqui enim dicunt
cum Vasque Luciferum peccasse peccato praesumptio-
nis, quod beatitudinem solis naturae viribus sine Dei
auxilio consequi voluerit, quem statim apparet fuisse
turpissimum errorem in intellectu, quasi verò! in-
cipere in Lucifero potuerit error Pelagij. Alii vide-
tur doluisse Luciferum beatitudinem sibi emendam
proponi ex meritis, & non dari quasi debitam. Sed
quis non videat illum etiam turpissimum errorem
esse? Denique aiunt alij cum Suare Luciferum in
furorem actum esse quod dilata esset beatitudo, &
non data statim ex meritis in primo instanti. Sed cum
breuissima illa mora fuerit vix est credibile tantum
inde peccatum oriri potuisse.

Beatitudo
supernatu-
ralis.

Quarto, alij plures Theologi cum Catherino, Sua-
re, Pesantio, Tannero, putant excellentiam illam
quam Angelus appetiuit fuisse unionem hypostaticam,
quam inviderit homini Christo, vehementerque do-
luerit illam homini potius decretam fuisse quam sibi.
Nam hoc peccatum est gravissimum superbiae, sine
gravi errore intellectus committi potuit, fuitque apu-
simum ad reliquos Angelos auertendos à Deo, pro-
posita rei indignitate, quod Angelis homo esset im-
peraturus. Verum ex suppositione quod incarnatio
non fuerit à Deo praevisa & decreta nisi post praevi-
sum peccatum Adae, necesse etiam est, ut praevisa
illa non fuerit nisi post praevium lapsum Luciferi,
atque adeo fuit impossibile ut obiectum peccati An-
gelici fuerit incarnatio absolute praevisa, quam etiam
fuit impossibile reuelari Angelis ante peccatum eo-
rum praevium.

Vnio hy-
postatica.

Neque obstat quod ait Granadus Deum, praevisis
conditionatè futuris peccato Luciferi, Adami lapsu,
& incarnatione Verbi, potuisse vnico actu praedefi-
nere incarnationem, creationem Luciferi cum per-
missione ipsius peccati, & reuelationem incarnatio-
nis Angelo faciendam, sicut eodem actu praedefinit
gratiam, merita, & gloriam hominis electi; poterit
enim hoc posito, vnio esse obiectum peccati Lu-
ciferi. Non obstat (inquam) quia licet illa omnia
possit Deus facere vno actu, semper tamen erit
impossibile ut obiectum peccati Luciferi sit Chri-
stus, nam saltem in scientia conditionata videtur
peccatum illud Luciferi ut omnino independens ab

Kk 1 incarna

incarnatione, alioqui non esset occasio incarnationis, & illa prius, nisi velis illas esse sibi mutuo causas quod implicat.

Vera sententia.

Dico primò, excellentiam illam quam appetiuit inordinatè Lucifer, & quæ fuit obiectum primi illius peccati, videri omnino fuisse similitudinem quandam & æqualitatem non naturæ sed honoris cum Deo: ita ut illius quadruplex fuerit quasi gradus, non ascensus, sed præcipitij. Primus fuit inordinata complacentia & æstimatio dignitatis suæ tum naturalis tum supernaturalis. Secundus independentia actualis ab omni lege ac obedientia. Tertius imperium in omnes & adoratio soli Deo debita. Quartus vnio hypostatica prauis ut possibilis vel etiam ut conditionatè futura: sic video conciliari posse dissidentes sententias.

Æqualitas honoris cum Deo.

Primò ergo ex Scripturis, & Patribus omnino patet, quod Lucifer ambiuit æqualitatem & similitudinem cum Deo: *Similis ero altissimo: eleuatum est cor tuum quasi cor Dei.* Nazianz. *Lucifer sublimis elatus, magni Dei regium honorem, sperabat, decus habens excellens.* August. in Psalm. 121. *Qui voluit ex se habere id ipsum, ut quasi sibi esset id ipsum, apsum est.* Idem sentiunt Anselm. lib. de casu Diaboli cap. 4. Rupertus lib. 1. de Victoria Verbi Dei cap. 8. Guillelm. Parisiensis 1. part. 2. part. cap. 99. 106. 109. Bonauent. in Breuilogio, c. 6. Hugo Victorin. & hic est omnino communis sensus fidelium quod ambiuit Lucifer similitudinem cum Deo, non naturæ quod ostendi vanum esse, nisi fortè fuisset affectus ille solùm inefficax ex parte obiecti, efficax autem ex parte subiecti, quo pacto certum est voluntatem sapè res appetere quas nouit esse impossibiles. Sed quamuis potuerit eo modo Lucifer in superbiam euanescente, certè tamen non est probabile quod Lucifer non peccauerit nisi per affectum duntaxat inefficacem, & quod eo modo reliquos Angelos dementare potuerit. Ambuiit ergo æqualitatem aliam quandam cum Deo, quam nouerat esse possibilem quam sine grauissimo scelere non potuit appetere, potuit autem sine turpissimo errore intellectus in eius desiderium efficaciter exardescere aliòsque trahere in societatem facinoris.

Contemptus legum.

Secundò enim, tria proponebam quasi præcipitia quæ ascensionis cupidus sibi fodit perduellis spiritus. Primum est, legum impositarum contemptus, amor independentiæ, inobedientia. Indoluit videlicet impositas sibi leges ut seruo dilatamque beatitudinem, nec sine nouis & nouis meritis obtinendam. Vnde iugum earum paratus excutere, *Disrumpere cogitat vincula & dicit non seruiam*, id quod etiam aliis pluribus facile suadet, & hæc est independentia solius Dei maxime propria. Secundò appetiuit libertate illà mortiferà, potuit etiam velle imperium in omnia, & adorationem Patriæ quæ soli debetur Deo, sibi autem ut potè nobilissimæ creaturæ deferri voluit saltem ab hominibus, id quod etiam scimus deinceps tantopere omnibus sæculis, illi cordi fuisse, cum sacrificia & adorationem gentium omnium sibi tribuit. Tertio, nihil est probabilius quàm quod excellentia inordinatè à Lucifero expetita fuit vnio hypostatica; potuit enim cognoscere illius possibilitatem vnde tanti honoris cupiditatem animo imbibens, voluerit omnino illam à Deo assequi, quod nulli creaturæ conuenientius illa deferri posset. Idque facere potuit eo magis si cognouit eam futurà conditionatè; vehementer enim illam appetiit, & ea negata miscere cœpit omnia, & alios indignitate rei cōmotos nequissimè confodere.

Imperium & adoratio.

Vnio hypostatica.

Tria hæc ut vides, independentia, imperium cum adoratione, ac demum vnio personalis cum Deitate, non potuerunt appeti sine summo scelere superbiæ, potuerunt appeti sine graui errore intellectus, & dabant Angelo similitudinem honoris cum Deo, ergo similitudo illa honoris fuit obiectum Angelicæ superbiæ.

Vbi rectè aduertere licet cum Suare cap. 15. quatuor in hoc Luciferi peccato reperiiri species superbiæ à S. Thoma enumeratas, arrogantiam quæ sentit de se magnificentius, & iactat magis quàm par sit: præsumptionem quæ plura suis viribus sperat se posse assequi: ambitionem quæ altiora & supra meritum suum appetit: vanam gloriam quæ vult cognosci, æstimari, laudari.

S. II.

Peccatum aliorum Angelorum quale fuerit, & quas habuerit circumstantias.

Explicato Luciferi peccato ex quo peccatum omnium Angelorum tum hominum velut ex venenato fonte profluxit, quatuor expédi solent eius velut circumstantiæ: prima peccatum aliorum Angelorum rebellium. Secunda personæ quæ peccarunt. Tertia tempus quo peccarunt. Quarta negatio doni penitentia. Quæ omnia breuiter explicari possunt.

Dico secundò, reliqui Angeli qui adhæserunt Luciferi peccarunt etiam superbiæ peccato, eademque habuerunt motiua peccandi, quæ Lucifer habuit, independentiam à Legibus, imperium cum adoratione, vnionem hypostaticam, quam etiam potuerunt cognoscere non solùm ut possibilem sicut Lucifer, sed etiam ut futuram: vnde in rabiem maiorem acti recursarunt ulterius homini Christo subici eumque adorare.

Ratio est, quia certum est peccasse reliquos Angelos tum imitatione, tum suasionem Luciferi ut mox dicam, ex utraque autem inducti sunt in superbiam & appetitum similitudinis cum Deo in honore ambientes omnes simul: independentiam, imperium, adorationem, vnionem hypostaticam. Quam etiam probabilissimum est ostensam fuisse à Deo ut decretam & futuram, Christumque ipsum coronatum gloriâ & honore principem omnium constitutum à Deo: quia post præuisum Luciferi peccatum cuius vnio hypostatica, ut absolute futura obiectum esse minime potuit, decerni & reuelari potuit incarnatio ostendique rebellantibus, & diuinos honores ambientibus Deus homo ab ipsis adorandus. Et hanc arbitror fuisse petram scandali ad quam alisi, & contrafacti sunt tumentes Spiritus, videturque confirmari ex eo posse quod habetur Hebr. 1. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit & adorent eum omnes Angeli eius:* & sic etiam explicari possunt omnia quæ asseri solent de peccato Luciferi contra Christum ab initio rebellantis, ille homicida est ab initio, & cætera quæ late prosequitur Suares lib. 7. cap. 13. & debent intelligi de peccato Luciferi quod sequutum est ex primo, & de peccato aliorum Angelorum, quos propterea constat, peccasse peccato superbiæ non omnino simili cum primo Luciferi peccato ideoque vocatur ille iure merito Princeps inter filios superbiæ.

Dico tertio, esse probabilius sed non omnino certum quod Lucifer primus fuerit, & nobilissimus omnium Angelorum, sed dubium tamen non esse, quin fuerit ex supremis vnus. Ita enim omnino colligitur ex Scripturis ubi appellatur Lucifer. *Et principium viarum Dei, signaculum similitudinis*, &c. Quæ supra dixi. Fauet etiam ratio, quia vix alioqui potuisset præ cæteris ambire vnionem hypostaticam & imperium in alios *Voluit enim* (inquit Bernardus) *habere subielos, socios dedignatus, non aliam sanè ob causam, nisi quia natura merito videbat se aliis omnibus eminere.*

De Angelis aliis qui ceciderunt cum ipso, tria hæc dici possunt. Primò illos sanè plurimos, ac fortasse longe plures quàm fuerint aut futuri sint homines, sed pauciores tamen quàm illos qui permanferunt in gratia Duce Michæle, quod constat ex eo quod dicitur: *Draco cauda sua traxisse tertiam partem stellarum:* diciturque

Obiectum peccati aliorum Angelorum.

Lucifer primus Angelorum.

Quot Angeli rebelles.

De perfectione supernaturali Angelorum. 261

SECTIO III.

An & quomodo boni Angeli perseverauerint in gratia, & meritum consummauerint.

S. Thomas, quaest. 62. art. 5.

EX his quæ dixi de peccato malorum Angelorum facilis est explicatio perseverantiae bonorum, ubi tria breviter dici debent. Primum in quo instanti facta illa fuerit. Secundò per quæ auxilia. Tertiò quale ac quantum fuerit illius meritum.

Ratio dubitandi primò est, quia tametsi non est difficile inuenire in duratione malorum Angelorum triplex instans, gratia, peccati, & poena, tamen id videtur esse difficilius distinguere in duratione bonorum, ubi non est nisi gratia, & beatitudo, quia distinctio istorum instantium sumitur ex distinctione operationum Angelicarum, sed in bonis Angelis non est mutata operatio post primum instans, quia perseverauerunt in amore, quæ fuit operatio in primo instanti facta, ergo non est nisi duplex instans in bonis Angelis.

Secundò, ut Angeli perseverarent in gratia frustra nouum requiritur auxilium gratia, si gratia quæ data illis fuit, ut elicerent primum actum amoris in primo, potuit etiam sufficere ad perseverandum in illo actu amoris, sed potuit sufficere, igitur non fuit bonis Angelis necessarium nouum gratia auxilium, præter illud quod habuerant in primo instanti.

Tertiò, si meritum bonorum adeò breui temporis intervallo conclusum est, certè sequitur multos esse sanctos in cælo quorum gloria longè sit maior, quàm gloria supremorum Angelorum, quod tamen communiter non admittitur, nam exceptis B. Virgine Sancto Ioseph, & aliis fortasse paucis certum est Angelos sicut longè sunt præstantioris naturæ quàm homines sic abundantioris etiam esse gloria.

Dico primò, in duratione bonorum Angelorum non minus licet distinguere, tria instantia quàm in duratione malorum, adeò ut sancti Angeli non sint adepti beatitudinem statim post primum instans, sed in ea temporis mora, quâ mali Angeli peccauerunt sancti fuerunt viatores & in statu meriti.

Primam partem quæ ponit triplex instans in bonis Angelis, aliqui negant cum Valentia, & Vasque, sed dissidium est de vocibus, quod ut explicem, certum sit durationem totam Angelorum per certa quædam instantia solere diuidi à Theologis quæ instantia non sunt instantia nostri temporis, sed durationes permanentes operationum Angelicarum, quæ singulae possunt coexistere pluribus instantibus, & pluribus etiam partibus nostri temporis. Instans enim Angelicum est instans permanens, eo modo quo æuum & æternitas dicuntur instantia, quia sunt durationes permanentes, non successiuæ, sed totæ simul, atque adeò indiuisibiles. Duratio ergo permanens & tota simul cuiusvis operationis Angelicæ dicitur instans Angelicum, idè tot in duratione Angelica, erunt instantia, quot erunt operationes inuariatæ, quarum una succedit alteri. Angelus v. gr. per horam vel per diem manet in actu diuini amoris, finitâ horâ elicit actum odij, similiter per horam: Duratio duarum illarum operationum duo erunt instantia, quæ component tempus discretum, requiritur ad hoc ut plures illæ operationes non fiant eodem tempore, sed ut una sequatur aliam, alioqui non erunt plura instantia.

Itaque in malis Angelis non est difficile ostendere tria instantia, cum primò Deum amauerint, deinde peccauerint, postremò puniti sunt à Deo. De bonis Angelis res videtur obscurior ex eo quod malis Angelis peccantibus ipsi non mutauerint operationem primi instantis, sed perseverauerint in eodem amore.

Kk 3 Sed,

dicique solemniter Iudex Christus: *Itē in ignem æternum qui paratus est Diabolo & Angelis eius*, quod communiter etiam Patres asserunt; non solus cecidit verum agmine septus ingenti, ait Nazianz. Carm. 6. Secundò, illos Angelos non ex vno tantum fuisse ordine, aut Hierarchia, sed ex singulis Hierarchiis, quia scilicet apud Apostolum, numerantur inter Angelos Apostatas, Principatus & Potestates non appellantur autem vnquam Throni aut Seraphim quorum illi nominantur à puritate, aliorum nomen est ab ardore charitatis, neutrum autem reperitur in illis quo alienati sunt à Deo. Tertiò denique, illos omnes Angelos inductos ad peccandum fuisse à Lucifero, tum exemplo tum suasionem, quia tribuit Scriptura illi multitudinem negotiationis, & consentiunt Patres omnes ac Theologi ut mirum sit dubium hac in re fuisse Vasq.

Tempus peccati Angelorū.

Dico quartò, Angelos non peccasse in primo instanti suæ creationis, sed neque peccare potuisse ex suppositione quod habuerint eo instanti gratiam, potuisse autem peccare si relictis fuissent naturæ suæ: sed neque peccauerunt immediatè post primum instans, quia cum sint difficilè mobiles non tam citò defecerunt à primò illo actu amoris, quem in primo instanti habuerunt, peccauerunt igitur post spatium aliquod temporis, neque nimis longum neque nimis breue ut rectè docent Salmeron in 2. Epist. S. Petri disp. 3. & Molina hic art. 6. quia scilicet dicitur Lucifer ambulasse in medio lapidum ignitorum, perfectus fuisse in viis suis, donec inuenta est iniquitas in eo, assignatur etiam illi multitudo negotiationis accedit prælium commissum cum Michaele Diuinas tuente partes, quæ omnia notabilem quandam exigunt moram temporis.

Verum autem immediatè post primum instans suæ creationis peccare Angelus potuerit, difficultas est tractari solita, dum agitur de compositione continui, ubi certum est instantia non esse immediata. Sed hoc ostensum aliàs est non ob stare, quia potest in tempore diuisibili sumpto inadæquatè fieri actio tota simul & indiuisibilis quæ non commensuretur temporori.

Non egerunt poenitentiam.

Dico quintò, nullum eorum Angelorum qui peccauerunt egisse poenitentiam, sed neque illam agere potuisse. Primum nemo negat Theologorum edicente sic S. Petro epist. 2. cap. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractis in tartarum tradidit cruciandos*; & S. Iudas v. 6. *Angeli verò (inquit) qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine seruauit.* Secundum autem negant Scotus, Gabriel, Salmeron, Lorinus in citatam epistolam S. Petri, sed melius affirmant reliqui Theologi, quod Deus nullam ad poenitendum gratiam lapsis concessit, quâ erigerentur si vellent; & redirent ad Deum; sed statim obdurati sunt & in reprobum sensum traditi. Videturque indicari verbis illis Apostoli: *Deus Angelis peccantibus non pepercit*, ubi omnino indicatur quod Deus non fuerit paratus ad illis parcendum, & sanè inde colligi videtur, quia cum tanta fuerit Angelorum peccantium multitudo vix est credibile quod nullus egisset poenitentiam, si eam omnes agere potuissent. Locus Cyrilli Hierosolymitani Catech. 2. difficilis est: *Nescimus (inquit) quanta & Angelis condonauerit, indulget enim & illis.* Sed hæc verba non possunt intelligi de condonatione propria facta malis, sed de sola bonorum præseruatione. Rationes ob quas Angelis spatium poenitentia Deus negauit, quod hominibus tam amplum largitur, plures afferri solent, quas in tractatu de incarnatione recensbo. Dabit eas Vasques hic disp. 239. cap. 7. Mihi concludere lubet cum Augustino tract. 95. in Ioanne sibi parci existimet velania hominum, supplicio terrenda est Angelorum.

Triplex dubitatio.

Assertio prima.

1. Pars.

Tria instantia in bonis & malis Angelis.

Sed, vt dixi, leue hoc dubium est, quia æquè distingui potest triplex in bonis Angelis operatio, ac in malis, nam post primum instans, in quo sine aduersario conuertuntur ad Deum, & ipsum amant, nouus sine dubio debet succedere actus, quo resistent malorum Angelorum insultibus, non quod primus ille actus non ita feruens esse potuerit, vt resisteret etiam aduersariis insurgentibus, sed ibi cum nouum occurrat obiectum, nouus etiam sine dubio actus interuenit, ergo etiam nouum instans distingui potest.

In secundo instanti boni Angeli fuerunt viatores.

Secundam partem quæ asserit Angelos sanctos fuisse viatores in secundo instanti negat Fertariensis lib. 3. contra gentes cap. 110. contra communem sensum Sanctorum Patrum, & Theologorum: *Voluntatis fuit Angelorum* (inquit S. Prosper lib. 1. de vita contemplat. cap. 3.) *quod aliis sponte cadentibus ipsi in sua dignitate manserunt*: Idem docet Augustin. lib. de Corrupt. & Gratia cap. 11. vbi ait: *Sanctos Angelos per liberum arbitrium stetisse in veritate*. Videturque compertum quod Deus æqualiter se habuit ad omnes Angelos antequam aliqui eorum peccarent.

Nouæ gratiæ necessitas.

Dico secundo, vt peccantibus malis Angelis, boni perseverarent in gratia, nouum eis necessarium fuit auxilium, fortius & robustius eo auxilio, per quod confortati sunt ad amorem in primo instanti suæ creationis.

Ratio est, quia sine auxilio gratiæ nemo continuare potest actum bonum prius inceptum, neque nouum vllum actum elicere: Boni Angeli post primum instans non tantum perseverarunt in illo actu amoris quem in primo instanti elicerant, sed nouum etiam actum habuerunt, vt ostendebam, quo tentantibus malis Angelis restiterunt, ergo nouum illi sine dubio auxilium habuerunt. Et quia difficilior operatio est quando adest vehemens tentatio, quam vbi nulla est huiusmodi occasio peccandi, maius etiam fuit auxilium gratiæ datum Angelis in secundo instanti ad resistendum tentantibus, & vehementer impellentibus ad malum, quam auxilium datum in primo instanti, in quo quæta & pacata erant omnia, sine vlllo impulsu ad malum.

Magnitudo meriti.

Dico tertio, in secundo illo instanti sancti Angeli meruerunt augmentum maximum gratiæ meritumque totum ita consummarunt, vt deinceps nihil sint meriti per opera quæ in statu beatitudinis exercent: v. gr. per hominum custodiam, & ministeria Reliqua commissa illis à Deo.

Ratio est, quia in eo instanti sancti Angeli plurimum creuerunt in gratia, in quo exercuerunt plurima opera præstantissima virtutum nobilissimarum, modo perfectissimo: illa enim sunt tria, quæ ad augendam sanctitatem minimo tempore multum valent. Si perfectissimos actus elicias virtutum, si plurimos, si modo perfectissimo. Fuerunt autem tria illa in sanctis Angelis quibus ad excelsum gradum beatitudinis obtinendum, breuissimum à Deo concessum erat temporis spatium multiplicarunt actus virtutum, & earum omnium motiua contulerunt in vnum actum negotiatores peritissimi, & eos summo cum feruore sancti desiderij elicerunt. Fuit videlicet Fides illa perfectissima, quæ falsis malorum suasionibus restiterunt, fuit Spei summa perfectio, Amoris feruor mirabilis, Religionis studium eximium, humilitatis, constantiæ, fortitudinis virtutum denique omnium exercitium absolutissimum, quod ostendit breue illud sed potentissimum, ac tutissimum Michaëlis scutum dicam an ælum: *Quis vt Deus?* Vbi quatuor Syllabis omnem videtur conclusisse absolutissimæ virtutis perfectionem. Victor Archangelus; hoc vno elogio, tori rebellium exercitui par & superior, & Deum vindicauit à calumnia, & viam sibi aperuit ad summam gloriam.

Quod autem consummatum etiam eo instanti fuerit hoc meritum, adeo vt deinceps nihil eis accesserit ad promerendum augmentum beatitudinis, receptissima Theologorum sententia est, quia licet non pugnet status beatitudinis cum merito, cum Christus & beatitudinem habuerit, & meruerit tamen infinitè, tamen ex certissima Dei lege simul & iustissima, nulli creaturæ concessum est vt extra statum viæ ulterius mereri possit augmentum gloriæ, alioqui homines etiam beati augere possent bene operando beatitudinem, quod esset sanè possibile si Deus vellet, sed aliter statuit Dei remuneratoris voluntas sapientissima, qui hominum & Angelorum sic diuisit tempora vt pars vna via esset ad meritum gloriæ altera quies esset & terminus in possessione gloriæ, in altera prælium, in altera præmium.

Solutio trium dubitationum.

Ad primam satis manifestè ostensa est distinctio trium instantium etiam in bonis Angelis quibus necesse fuit nouam elicere aliquam operationem, vt perseverarent in Fide Deo debita quod ostendunt etiam præliantis Michaëlis verba victricia: *Quis vt Deus?*

Ad secundam ex secunda conclusione manifestum est, quod auxilio robustiori armari Angeli debuere in secundo instanti vt pugnarent, & vincerent; operati enim sunt nouo & perfectiori modo quam ante.

Ad tertiam patet etiam ex tertia conclusione, quod breuissimo tempore magna obtineri potuerunt ab Angelis incrementa gratiæ. Plus videlicet spatij conficit Sol vno quadrante, quam formica conficeret mille sæculis.

QVÆSTIO III.

De tertio instanti malorum Angelorum statu nimirum damnationis, & pœnæ.

S. Thom. quæst. 64.

HActenus dixi peccatum & meritum Angelorum reproborum & electorum, nunc vox Domini diuidentis flammam ignis, & malis Angelis in pœnam peccati ardorem decernentis, bonis autem splendorem tribuentis in præmium, vt interpretatur eximie Basilus in Psalm. 44. monet inquam vox illa vt diuisim agam de pœna, & de beatitudine horum spirituum inter quos tantum interiectum est chaos. Primum ergo vt accuratè pœnam hanc explicem, nunquam satis explicandam, & nunquam satis timendam proponenda esse videtur Catholica veritas de pœna Dæmonum. Secundò, pœna sensus in qua præcipua difficultas est, & meræ tenebræ. Tertio, pœna Damni.

SECTIO I.

Veritas Catholica de pœna malorum Angelorum.

VT magnitudinem hanc iræ Dei, & iustitiæ illius in rebelles spiritus proponam, video præmitti debere quinque in quibus continetur Catholica veritas de hac pœna, vbi multa, sine dubio communia sunt reprobis hominibus, & Angelis. Primum, vtrum verè sit aliquis infernus in pœnam Dæmonum, & hominum. Secundò, vbi sit infernus, & qualis sit. Tertio, quænam genera pœnarum sint in inferno ad cruciandos damnatos. Quarto, quando cæperit pœna Dæmonum, Quintò, quandiu duratura sit.

S. I.

Vtrum verè sit infernus aliquis in pœnam reproborum Angelorum & hominum.

NEgant infernum vllum esse Athei omnes, negant libertini, & plerique impij quibus accesserit etiam olim